

بررسی شیوه های پاسخگویی
به شبهات دینی جوانان
با استفاده از ظرفیت رادیو جوان

حجت سلیم

سرشناسه: سلیم، حجت، ۱۳۷۳-

عنوان و نام پدیدآور: بررسی شیوه‌های پاسخگویی به شبهات دینی جوانان با استفاده از ظرفیت رادیو جوان / حجت سلیم؛ تهیه‌کننده دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه؛ گروه رصد و جریان‌شناسی دینی رسانه.

مشخصات نشر: قم: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، نشر دین و رسانه، ۱۳۹۹.

مشخصات ظاهری: ۱۹۵ ص: جدول، نمودار: ۲۱×۱۴ س.م.

شابک: ۳۰۰۰۰ ریال: ۵-۴۴۸-۵۱۴۴۴-۹۶۴-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

ادداشت: کتابنامه: ص ۱۹۱-۱۹۵.

موضوع: جوانان مسلمان — ایران — زندگی مذهبی — نمونه پژوهی

موضوع: Muslim youth — Religious life — Iran — Case studies

موضوع: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. شبکه رادیویی جوان

موضوع: رادیو — ایران — برنامه‌ها — نمونه پژوهی

موضوع: Radio programs — Iran — Case studies

شناسه افزوده: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه.

دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه. گروه رصد و جریان‌شناسی دینی رسانه

شناسه افزوده: صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه. نشر دین و رسانه

رده‌بندی کنگره: BP۲۳۰/۱۶۵

رده‌بندی دیویی: ۲۹۷/۴۸۳

شماره کتابشناسی ملی: ۶۱۴۳۹۳۰

کتابخانه مجلس شورای اسلامی
سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

بررسی شیوه‌های پاسخگویی به شبهات دینی جوانان با استفاده از ظرفیت رادیو جوان (کد: ۲۸۴۵)

پژوهشگر: حجت سلیم

ناشر: دین و رسانه وابسته به اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران

به اهتمام: دفتر پژوهش‌های کاربردی دین و رسانه؛ گروه رصد و جریان‌شناسی دینی رسانه

طرح جلد: سیدجلال طباطبایی سرشت

صفحه آرا: زهره نیک‌خلق احمدی

نوبت چاپ: اول / ۱۳۹۹

شمارگان: ۶۰۰

چاپ: زلال کوثر

بها: ۳۰۰۰۰ ریال

همه حقوق، محفوظ و متعلق به ناشر است.

نشر الکترونیکی اثر بدون کسب اجازه کتبی از ناشر ممنوع است.

نشانی: قم، بلوارامین، مجموعه صداوسیما، اداره کل پژوهش‌های اسلامی رسانه، تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۵۵۱۰

تهران: جام‌جم، ساختمان شهید رهبر، طبقه زیرین، تلفن: ۰۲۵-۳۲۹۱۵۵۱۰، نامبر: ۲۲۱۶۴۹۹۷

مشهد: خیابان امام خمینی (ره)، جنب باغ ملی، ساختمان صبا، طبقه سوم، تلفن: ۰۵۱-۳۲۲۱۵۱۰۸، نامبر: ۳۲۲۱۵۱۰۶

سامانه مخاطبان: ۰۲۵-۳۲۹۱۵۵۱۰ سامانه پیام کوتاه: ۳۰۰۰۰۲۵۵

www.irc.ir

info@irc.ir

sapp.ir/irc.ir

@irc_ir

ISBN:978-964-514-448-5

شابک: ۵-۴۴۸-۵۱۴-۹۶۴-۹۷۸

فهرست مطالب

۷	سخن نخست
۹	مقدمه
۱۱	فصل اول: کلیات پژوهش
۱۱	بیان مسئله
۱۴	ضرورت و اهمیت پژوهش
۱۷	اهداف پژوهش
۱۷	سؤالات پژوهش
۱۸	تعریف مفاهیم
۲۳	فصل دوم: مبانی نظری پژوهش
۲۳	پیشینه پژوهش
۲۹	مبانی نظری پژوهش
۲۹	شبیه
۳۶	رادیو
۵۱	جوانان
۶۷	فصل سوم: روش پژوهش
۶۷	روش پژوهش
۶۷	روش پژوهش کیفی
۶۸	فرا ترکیب
۶۹	مصاحبه عمیق
۷۱	مراحل اجرای پژوهش
۷۲	جامعه مورد بررسی
۷۲	روش نمونه‌گیری و حجم نمونه
۷۶	شیوه و ابزار گردآوری داده‌ها
۷۶	شیوه و ابزار تجزیه و تحلیل داده‌ها
۷۷	اعتبار و پایایی پژوهش

فصل چهارم: یافته‌های پژوهش	۷۹
مرحله اول: فراترکیب	۷۹
گام اول: مقوله‌های اصلی شناخت شبیه	۸۲
گام دوم: مقوله‌های اصلی یافتن راهکارهای مقابله با شبیه	۱۰۱
گام سوم: مقوله‌های اصلی سنجش شرایط	۱۲۶
شکل نهایی فرآیند رویارویی با شبیه	۱۲۷
مرحله دوم: مصاحبه عمیق	۱۲۷
فصل پنجم: نتیجه‌گیری و پیشنهاد	۱۵۷
خلاصه پژوهش	۱۵۷
نتیجه‌گیری	۱۶۲
مبانی اساسی پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان	۱۶۹
مقدمات پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان	۱۷۳
الزامات پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان	۱۷۵
راهکارهای حفظ توجه مخاطب	۱۸۱
انواع رویکردهای پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان	۱۸۲
پیشنهادهای	۱۸۷
محدودیت‌های پژوهش	۱۸۸
منابع	۱۹۱

سخن نخست

امروزه عموم جوانان کشور، مسائل را با چشم بصیرت و با استبصار نگاه می‌کنند تا بفهمند. بخش مهمی از حادثه فرهنگی در جامعه امروزی ما این است که ذهن فعال این جوانان در معرض شبهات قرار می‌گیرد. از سوی دیگر القای شبهات دینی از راهبردهای مهم جنگ نرم مستکبران عالم، علیه نظام جمهوری اسلامی است. پس باید با حرکت منسجم، منظم و حساب‌شده‌ای در برابر این هجمه شبهات ایستادگی کرده و پاسخ‌های روشنی به آنان ارائه داد. در این صورت است که جوانان این کشور می‌توانند به‌عنوان موتور محرکه حرکت جامعه با استحکام و پایداری وارد مسیر تحقق آرمان‌های بزرگ این ملت شوند. سازمان صداوسیما به‌عنوان یکی از مهمترین متولیان حفظ و ترویج فرهنگ اصیل اسلامی، خود را مسئول نقش‌آفرینی در عرصه پاسخگویی به شبهات دینی جوانان می‌داند. در این راستا، هدف پژوهش حاضر بررسی شیوه‌های مطلوب پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان است. برای رسیدن به این هدف، در پژوهش حاضر از دو روش فراترکیب و مصاحبه عمیق با متخصصین بهره لازم را برده‌ایم. از روش فراترکیب، مطالعات پاسخگویی به شبهات دینی برای فراهم‌آوردن داده‌هایی جامع، یکپارچه و نظام‌مند که متناسب با کاربست رسانه‌ای باشد و بتواند در مسیر نیل به شیوه‌های مطلوب پاسخگویی به شبهات دینی جوانان یاری رساند، استفاده کرده‌ایم

و از روش مصاحبه عمیق برای بازتعریف شیوه‌های پاسخگویی به شبهات در بستر خاص رسانه رادیو و به‌طور ویژه شبکه رادیویی جوان بهره بردیم. در نتیجه این پژوهش، شیوه‌های مطلوب پاسخگویی به شبهات دینی جوانان در شبکه جوان در قالب یک فرایند شش مرحله‌ای ارائه شد. در گام اول، به‌طور تفصیلی به چهار مقوله «شناخت محتوایی شبهه»، «شناخت عوامل شبهه‌ساز»، «شناخت حاملین شبهه» و «شناخت پیامدهای شبهه» پرداخته شد. در گام دوم نیز سه مقوله «انواع راهکارهای مقابله با شبهه»، «اصول پاسخگویی به شبهه» و «روش‌های پاسخگویی به شبهه» به‌طور مبسوط مورد بحث و بررسی قرار گرفت. در گام سوم، سنجش شرایط در قالب چهار مقوله «شناخت رادیو»، «شناخت ویژگی‌های شبکه رادیویی جوان»، «مخاطب‌شناسی» و «اوضاع کلی حاکم بر جامعه» به‌صورت مجمل مطرح شد. در گام چهارم، پاسخگویی مطلوب به شبهات دینی جوانان در شبکه رادیویی جوان در پنج محور اساسی «مبانی»، «مقدمات»، «الزامات»، «انواع رویکردهای پاسخگویی» و «راهکارهای حفظ توجه مخاطب» توضیح داده شد.

در پایان از تلاش پژوهشگر ارجمند جناب آقای حجت سلیم در پدیدآوری این اثر سپاسگزاری کرده و امیدواریم این پژوهش، در راستای نزدیک‌سازی عرصه‌های پژوهش به برنامه‌سازی و تولید، منشا اثر و محل استفاده مدیران، تصمیم‌گیران و برنامه‌سازان رسانه ملی قرار گیرد.

حقیقت این است که شبهات دینی در هر دوره زمانی وجود داشته است. ایجاد شبهات از دو طریق کلی می‌تواند صورت پذیرد؛ شبهات یا به‌طور طبیعی و ناخودآگاه در اذهان پوینده حقایق ایجاد شده و یا از طرف دستان شیطانی بر دیگران تحمیل شده است. این عبارت از دو منظر قابل دقت است؛ در مرحله اول باید توجه داشت که هر دو شیوه ذکر شده از ایجاد شبهات، امروزه به میزان قابل توجهی تشدید شده است. طریق اول به دلیل سطح ارتباطات وسیع، گسترش آگاهی‌های عمومی و پویایی ذهن نسل جدید بسیار بیشتر از گذشته است و از سویی دیگر، گونه دوم ایجاد شبهات در ذیل گفتمان استعمار فرانسه، یکی از ابزارهای راهبردی مستکبران در راستای استثمار و استضعاف بوده و به شدت قوت گرفته است. باید در نظر داشت که نسل جوان به دلیل ظرفیت‌های ذاتی و توانمندی‌های بالقوه خود، از منظر هر دو طریق ذکر شده بیشتر از سایرین در معرض ابتلاء به شبهات قرار دارند. در شیوه اول این ذهن پویا، کنجکاو و جسارت‌مند جوان است که به‌سوی سؤالات اساسی هستی‌متوجه می‌شود و به دنبال پاسخ‌یافتن به مهمترین مسائل زندگی است. به‌طور طبیعی جوان بی‌تجربه، حساس و اثرپذیر در این راه در معرض شبهات زیادی قرار خواهد گرفت. اما در طریقه دوم از آنجایی که نسل جوان و پرشور، آینده‌ساز کشور و محقق آرمان‌ها و اهداف بلند ملت است، بیشتر از دیگران آماج شبهات قرار می‌گیرد. در چنین وضعیتی به‌طور قطع و یقین، وظیفه متولیان فکری و فرهنگی کشور، سینه‌سپردن در برابر این شبهات است. مقام معظم رهبری در بیانی، جایگاه مهم پاسخگویی به شبهات جوانان را این‌گونه بیان می‌کنند: «امروز جوان‌های ما

احتیاج دارند به این‌که، به لحاظ فکری دستگیری شوند؛ هم آن کسانی که در حال شبهه هستند، هم آن کسانی که شبهه در آن‌ها کارگر شده است و از حیطه این اعتقاد صحیح خارج شده‌اند، هم آن کسانی که جزء معتقدان و متعبدان هستند؛ که در این‌ها باید فکر را عمق داد؛ آن‌ها را باید آورد و شبهه را از آن‌ها زدود، این‌هایی که هستند بایستی اعتقادشان را عمیق کرد؛ ثبات قدم در آن‌ها به وجود آورد و آن‌ها را مصونیت بخشید». (بیانات در آغاز درس خارج فقه، ۱۳۷۹/۰۶/۲۰؛ www.khamenei.ir)

معظم‌له در بیانی دیگر به بیان وظیفه سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی پرداخته و می‌فرمایند: «صداوسیما را دانشگاهی برای تدریس اصول اسلام انقلابی بدانید. برداشت ما از صداوسیما این است. امام که فرمودند [دانشگاه]، در دانشگاه چیزی تدریس می‌شود؛ در این دانشگاه چه چیزی می‌خواهد تدریس شود؟ آنچه که در این دانشگاه تدریس می‌شود، عبارت از پیام‌ها، پایه‌ها، مفاهیم و درس‌های اسلام ناب و اسلام انقلابی و اسلام واقعی است. این، آن چیزی است که در صداوسیما ایده‌آل است». (بیانات در دیدار مسئولین صداوسیما، ۱۳۶۹/۰۵/۰۷؛ www.khamenei.ir)

براساس توضیحات مختصر ارائه‌شده، پژوهش حاضر بر آن است تا در راستای ارتقای معرفت دینی روشن‌بینانه، نهادینه‌کردن رفتار دینی مخلصانه، ریشه‌دارکردن شناخت و باور به ارزش‌ها و بنیان‌های فکری انقلاب و نظام اسلامی و مصونیت‌دادن به ذهن جامعه از تأثیر مخرب تهاجم فرهنگی و ارزشی دشمن، گامی هرچند ناچیز بردارد.